

Bí Ẩn Xung Quanh Một Biểu Tượng của Sài Gòn

Lê Công Sơn

Lăng Ông – lăng mộ đức Tả quân tổng trấn Gia Định thành Lê Văn Duyệt nằm ở vị trí ‘long mạch’, vùng ‘son thủy chi giao’ chứa nhiều điều bí ẩn, ít ai biết từng có thời được định chọn làm biểu tượng cho Sài Gòn.

Nằm trong khuôn viên rộng 18.500 m², kế bên hông chợ Bà Chiểu (số 126 đường Đinh Tiên Hoàng, Q. Bình Thạnh), lăng Ông – còn có tên gọi phổ biến là lăng Ông Bà Chiểu, là một công trình kiến trúc nghệ thuật độc đáo của vùng đất Nam Bộ, có mặt chính hướng ra phía Cầu Bông. Ngày xưa nơi đây là vùng đất hoang rậm của thượng du Nghi Giang nên bây giờ vẫn còn tồn tại nhiều loại cây xanh, gỗ quý như: dầu, giá ty, bằng lăng, thốt nốt... rợp mát bước chân du khách.

Vì sao Lăng Ông mà lại có mộ... bà ?

Sử sách xưa ghi lại : “Tháng 7 năm 1832 (Nhâm Thìn), tả quân Lê Văn Duyệt mất được an táng tại làng Bình Hòa (bây giờ là Q. Bình Thạnh). Tuy nhiên, do mối tị hiềm với tả quân nên vua Minh Mạng đã ghép ông vào 11 trọng tội và “*đến chỗ mà đắp, san làm đất bằng*”, dựng bia khắc 8 chữ “*Quyền yêm Lê Văn Duyệt phục pháp xử*” (Chỗ tên hoạn quan Lê Văn Duyệt chịu tội). Đến năm 1841, khi Thiệu Trị con trai trưởng vua Minh Mạng lên ngôi thì nỗi oan khiên trên mới được giải. Vua cho xuất tiền kho xây đắp lại mộ cho tả quân Lê Văn Duyệt khang trang”.

Mặc dù có tên gọi là lăng Ông nhưng bên trong khu lăng vẫn có... bà được chôn cất theo. Chánh thất tả quân phu nhân tên là Đỗ Thị Phận được song táng năm song song với chồng. Hai ngôi mộ đều có hình thức, kích thước và chất liệu kỹ thuật giống hệt nhau. Thoạt nhìn như hai quả trứng ngỗng xếp theo chiều dọc úp trên hình chữ nhật có tác dụng như đế mộ, theo kiểu phối hợp tám liếp (kệ bên dưới) và trứng ngỗng (phần úp bên trên). Điều khá bất ngờ là thực ra thời điểm đó bà Phận cũng bị khép tội như chồng nhưng vì Lê Văn Duyệt có tật “*ẩn thân*” nên về lý không thể là vợ của ông, do đó triều đình mới tạm tha. Bà về ở với mẹ ruột trong một ngôi chùa ở Chợ Lớn, khi mất đi được người thân an táng tại khuôn viên trong vườn. Sau này, tả quân Lê Văn Duyệt mất các bộ hạ thân tín mới đem hài cốt của bà bí mật mang vào chôn bên cạnh ông để hai vợ chồng điền viên nơi chín suối.

Toàn bộ tường xây xung quanh hai ngôi mộ hiện nay sử dụng đá ong trát xi măng gọi là Uynh Thành. Mặt ngoài bình phong tiền có chạm hình con chim đậu trên cành cây trong tư thế xòai cánh, còn mặt trong đắp hình hai con hổ: một lớn, một nhỏ. Bình phong hậu đắp nổi một mặt rồng, chân có bốn móng trông rất uy nghi, trang nghiêm.

Huyền thoại xung quanh cuộc đời Tả Quân

Có nhiều huyền thoại và câu chuyện lưu truyền trong dân gian về cuộc đời của nhân vật đặc biệt xuất chúng của vùng đất Nam Bộ. Điều đó cũng hoàn toàn bình thường vì lúc còn sống, tả quân Lê Văn Duyệt là nhân vật rất có quyền uy, được người dân kính nể khi hai lần ông được vua triều Nguyễn cử giữ chức Tổng trấn Gia Định thành (1812 – 1815) và (1820 – 1832), cai quản cả một vùng rộng lớn của đất phương Nam.

Theo nghiên cứu của tác giả Bùi Thị Ngọc Trang trong cuốn *Nghệ thuật kiến trúc, trang trí, lễ hội lăng Tả quân Lê Văn Duyệt*: “Tả quân Lê Văn Duyệt có *“tướng tinh”*, nghĩa là con cọp bạch. Vì vậy, lúc ông chưa phò chúa Nguyễn khi ngủ có người thấy thấp thoáng bóng con cọp bạch hiện ra. Lại có truyền tụng rằng những con hổ mà Lê Văn Duyệt nuôi để mang đi giao đấu rất sợ và tuân lời ông răm rắp. Nhiều khi chúng đang nổi giận gặp cái gì cũng giày xéo nhưng thấy thấp thoáng bóng tướng quân là ngoan ngoãn, điềm tĩnh ngay lại”.

Chuyện xưa còn kể rằng, khi đang giữ chức tổng trấn, một lần đi lên núi Bà Đen (Tây Ninh bây giờ) viễn cảnh, ông được báo ứng biết trước hậu vận là sẽ bị hành hạ, mà mờ bị xiềng xích, tên tuổi bị đục khoét rồi mới được minh oan mà sau này diễn tiến đúng y như thật. Việc ông tạ thế cũng có thêm huyền thoại, như sách đã dẫn: “Lúc Lê Văn Duyệt ngã bệnh, cột cờ trong thành Gia Định không có gió mà tự nhiên gãy. Một tháng sau, lúc có việc đi kinh lý biên giới, vừa ra khỏi thành thì con voi ông cưỡi thỉnh linh nằm bẹp dí xuống đất, cát tiếng rỗng thăm thiết dù bắt ép thế nào cũng không đứng dậy. Cuối cùng ông phải dùng ngựa mà đi, Lê Văn Duyệt thấy có điềm lạ nên mới cho mọi người hay biết mình đang bị bệnh. Việc ông mất bị hàm oan, thể xác hành hạ và mờ mờ bị xiềng xích cũng khiến cho khu lăng mộ này trở nên linh thiêng và huyền bí hơn”.

Được biết, trước đây có một thời và có người đã từng muốn lấy hình ảnh lăng tả quân Lê Văn Duyệt làm biểu tượng cho Sài Gòn nhưng rồi không thành. Tuy nhiên, hiện nay du khách mỗi khi đến Sài Gòn đều muốn đến viếng và tham quan lăng Ông Bà Chiểu, một công trình di tích kiến trúc nghệ thuật cấp quốc gia độc đáo, có một không hai của Sài Gòn và rất nhiều lễ hội hàng năm cũng được tổ chức tại đây, thu hút rất đông khách thập phương.

Lê Công Sơn